

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Україна)

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (Україна)

Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)

Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія)

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна)

Кувявсько-Поморська Академія в Бидгощі (Польща)

Телавський державний університет імені Якова Гогешашвілі (Грузія)

Факультет мистецтв Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди (Україна)

Кафедра музичного мистецтва Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди (Україна)

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПРОГРАМА

Ювілейної XX Міжнародної науково-практичної конференції

**Наука, освіта, мистецтво:
у пошуках обрисів поствоєнного світу**

22–23 лютого 2024 р., м. Харків

УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Вітальні слова:

Юрій БОЙЧУК – Голова Організаційного комітету конференції, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Олександра ЯНКОВИЧ – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри ранньої освіти, спеціальної педагогіки та ресоціалізації Куявсько-Поморської Академії (Бидгощ, Польща)

Володимир КАРАПЕТЯН – професор, доктор психологічних наук, професор кафедри дошкільної педагогіки та методик Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Далі ДОБОРДЖГІНІДЗЕ – доктор філологічних наук, асистент-професор департаменту європеїстики Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Людмила ГАВРІЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ, Україна)

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Zaza TSOTNIASHVILI (Doctor of Social Sciences, Professor, Director of Media Programs (Social Sciences) of Caucasus International University. Tbilisi, Georgia). **Unveiling the Tactics: A Comprehensive Analysis of Modern Methodologies in Information Warfare Research.**

Наталія САС (доктор педагогічних наук, доцент, міжнародний дослідник I категорії, Федеральний інститут Парана. Курітіба, Бразилія). **Досвід використання відкритих джерел**

Вікторія МИКИТЕНКО (доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту демографії та проблем якості життя НАН України. Київ, Україна). **Просторова організація господарських систем України у повоєнному періоді на базі природно-ресурсних активів**

Любов СПІВАК (доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Бердянського державного педагогічного університету. Запоріжжя, Україна). **Методологія наукового психологічного дослідження ментального здоров'я особистості дорослого віку в умовах воєнного стану**

Ростислав ЧАЙКА (Виконавчий директор Львівської технологічної бізнес школи; здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти факультету психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Львів, Україна). **Залученість до кар'єри – новий концепт кар'єрної психології**

Андрій ПАЛЬЧИК (кандидат філософських наук, викладач Інституту богословських наук Непорочної Діви Марії Кам'янець-Подільської дієцезії РКЦ. Городок, Хмельницька обл., Україна). **Проблематика чудес у перспективі сучасної панентеїстичної думки**

Liudmyla HAVRILOVA (Professor, Dr. Hab. in Pedagogics, Head of the Primary Education Theory and Practice Department, SHEI "Donbas State Pedagogical University". Sloviansk, Donetsk region, Ukraine). **Music Art and Digital Technology: Conceptual Changes of the Nature and Forms of Music Existence**

Ігор СИМИСЕНКО (здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спец. 052 Політологія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, Україна). **Цифрові методи в політичних дослідженнях: нові обриси в аналізі політичної участі**

Лариса ШРАГІНА (доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та соціальної роботи Національного університету «Одеська політехніка». Одеса, Україна), **Марк МЕСРОВИЧ** (системний аналітик, незалежний дослідник. Одеса, Україна). **Теорія розвитку штучних систем як методологія наукового дослідження**

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

Секція 1

НАУКА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО В ЧАСИ ВІЙНИ ТА В МОДЕЛЯХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Олександра ЯНКОВИЧ (доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; професор Куявсько-Поморської Академії. Бидгощ, Польща). **Формування у майбутніх учителів культури миру у закладах вищої освіти України й Польщі**

Віра КУЦЕНКО (доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник відділу природно-техногенної та екологічної безпеки Інститут демографії та проблем якості життя Національної академії наук України. Київ, Україна), **Олена ГАРАЩУК** (професор, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної Полтавського державного аграрного університету. Полтава, Україна), **Вадим АНІСІМОВ** (молодший науковий співробітник відділу природно-техногенної та екологічної безпеки Інститут демографії та проблем якості життя НАН України. Київ, Україна). **Освіта як чинник забезпечення прискореного соціально-економічного розвитку України у повоєнний час**

Олена ЧМИР (доктор економічних наук, професор, зав. відділу формування академічних ресурсів ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації». Київ, Україна). **Напрямки наукових досліджень та практичні кроки з утвердження в Україні відкритої науки**

Любов СПІВАК (доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Бердянського державного педагогічного університету. Запоріжжя, Україна), **Лілія КОРОБКО** (здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спец. 053 «Психологія» Бердянського державного педагогічного університету. Запоріжжя, Україна). **Методичні засади емпіричного дослідження ментального здоров'я людини дорослого віку в умовах воєнного стану**

Ганна ЧАЙКОВСЬКА (доцент, кандидат біологічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, Україна). **Роль освіти у забезпеченні сталого розвитку суспільства в умовах війни**

Ірина УШАКОВА (доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціології Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Харків, Україна). **Дослідження психологічної адаптації студентів ВПО до умов навчання в закладі вищої освіти**

Дмитро ДМИТРЕНКО (Інженер з електроніки, приватний підприємець (ФОП); здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спец. 015 «Професійна освіта» Бердянського державного педагогічного університету. Запоріжжя, Україна). **Тенденції розвитку освіти в області автоматичних систем управління (АСУ) після завершення війни**

Сергій ВИННИЧУК (здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спец. 015 «Професійна освіта» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, Україна). **Інноваційні технології підготовки майбутніх учителів до формування в учнів цінностей миру**

Олег КОВАЛЬ (здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спец. 015 «Професійна освіта» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, Україна). **Особливості розвитку вищої освіти в умовах сучасних суспільних викликів**

Олег КОЛОДНИЦЬКИЙ (здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спец. 015 «Професійна освіта» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, Україна). **Технологія підготовки майбутніх учителів до формування в учнів гнучких навичок у контексті нових суспільних викликів**

Назар МИКОЛЮК (здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія Західноукраїнського національного університету. Тернопіль, Україна). **Психологічна підготовка посадових осіб місцевого самоврядування як ключовий аспект ефективного управління в поствоєнному суспільстві**

Секція 2

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА СВІТОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Olena BESKOSRA (Doctor of Science in Pedagogy, Senior Lecturer at the Institute of Education Research and Teacher Education, the University of Graz. Graz, Austria). **Imaginary Research Methods in Education for Fostering a Sustainable Future.**

Svitlana SHEKHAVTSOVA (Professor, Doctor of Pedagogical Sciences, Department of Slavic Languages, Faculty of Art, Matej Bel University in Banská Bystrica. Banská Bystrica, Slovakia). **Features of the Implementation of the Ukrainian Language Aspect in the European Educational Area**

Андрій БУРЯЧЕНКО (професор, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів імені Віктора Федотова Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана), **Тетяна ЖИБЕР** (доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федотова Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Київ, Україна). **Особливості наукових досліджень у різних екосистемах вищої освіти**

Ольга ВІТРУК (викладач-методист Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського. Володимир, Україна). **Шляхи інтеграції національних систем освіти до європейського освітнього простору**

Тетяна КРАВЧИНА (кандидат психологічних наук, доцент, докторантка кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, Україна). **Методологічні підходи до формування педагогічної рефлексії майбутніх фахівців соціономічного профілю**

Dmytro LEVKIN (Associate Professor of the Department of Physics and Mathematics, State Biotechnological University. Kharkiv, Ukraine), **Yana KOTKO** (PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Economics and Business, State Biotechnological University. Kharkiv, Ukraine). **Assessing the Quality of Higher Education in Higher Education Institutions in the Context of Ukraine's European Integration**

Наталія НІКІТЧЕНКО (здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спец. 011 «Освітні, педагогічні науки» Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Глухів, Україна). **Формування еколого-валеологічної компетентності особистості як один з ключових напрямів інтеграції України до європейського освітнього простору**

Олена НОСИРЄВА (здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Харківського національного університету внутрішніх справ. Харків, Україна). **Інтеграція національної системи вищої ІТ-освіти на шляху до спільного європейського освітнього простору: досвід Великої Британії**

Олександр ОСТРОВСЬКИЙ (здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спец. 174 «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка» Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Тернопіль, Україна). **Сучасні моделі оцінювання цифровізації та перспективи їх застосування в українській практиці**

Олена ПЕТУХОВА (доцент, кандидат технічних наук, заступник начальника кафедри пожежної профілактики в населених пунктах Національного університету цивільного захисту України. Харків, Україна). **Шляхи інтеграції професійної освітньої компоненти до європейського освітнього простору**

Секція 3

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Nataliia BOHDANOVA (Professor, Doctor of Philosophical Sciences, Professor of Educational Technologies and Labor Protection Department Educational and scientific professional pedagogical institute of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy. Kharkiv, Ukraine). **Problems of humanization and humanitarization of higher education in Ukraine**

Юлія ДОБРОНОСОВА (доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та педагогіки Національного транспортного університету. Київ, Україна). **Філософський дискурс перед викликами риторизації: пошук ресурсів та потенціал оновлення**

Вікторія ЖУРАВЕЛЬ (здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спец. 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок), **Ріма КОРОЛЕНКО** (доцент, кандидат економічних наук, в.о. завідувача кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку Криворізького національного університету. Кривий Ріг, Україна). **Особливості наукового дослідження у сучасному світі**

Олексій ЛОМОНОСОВ (здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спец. 051 «Економіка», ТОВ «Технічний університет „МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА”». Запоріжжя, Україна). **Пізнавальна суперечність: конфлікт між об'єктивністю та суб'єктивністю у науковому дослідженні**

Петухова О.А.
доцент, кандидат технічних наук,
заступник начальника кафедри
пожежної профілактики в населених пунктах,
Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

***Анотація.** Проведено аналіз шляхів інтеграції професійної освітньої компоненти "Протипожежне водопостачання" до європейського освітнього простору, які досягаються використанням інформаційних технологій та реалізацією принципів та правил академічної доброчесності. Показано, що доступність до складових освітньої компоненти, можливість самооцінювання та прозорість кожного етапу навчання, є ефективними напрямками у формуванні фахівців європейського рівня.*

***Ключові слова:** протипожежне водопостачання, дистанційний курс, електронний журнал, тестування.*

***Abstract.** An analysis of the ways of integration of the professional educational component "Fire water supply" into the European educational space, which are achieved by the use of information technologies and the implementation of the principles and rules of academic integrity, was carried out. It is shown that accessibility to the components of the educational component, the possibility of self-evaluation and the transparency of each stage of training are effective directions in the formation of European-level specialists.*

***Keywords:** fire water supply, distance course, electronic journal, testing.*

Постановка проблеми та її актуальність. Процес інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС) безумовно йде вперед і важливою складовою цього є освіта. Останнім часом є дійсно об'єктивні причини відповідних труднощів у освітньому процесі в Україні, що може негативно вплинути на швидкість інтеграції.

Одним зі шляхів інтеграції освітнього процесу до європейського освітнього простору є забезпечення широкого доступу до якісної вищої освіти, що базується на принципах наукової і дослідницької самостійності та сприяє активізації мобільності здобувачів освіти, готує їх до активного життя та формує основи для їх професійного і особистого росту. Реалізація означеного передбачає надання можливості якісного набуття знань та навичок при безумовному дотриманні принципів та правил академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу.

Пошук шляхів покращення освітнього процесу, підвищення мотивованості всіх його учасників, дослідження та впровадження європейського досвіду та виконання вимог сучасності є актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питаннями пошуку шляхів прискорення інтеграції освіти України до Європи наукова спільнота займається багато років. Поглиблення цього процесу почалось з приєднання України до

Болонського процесу. В межах Модуля “Якість вищої освіти та експертний супровід її забезпечення: рух України до Європейського Союзу” програми “Еразмус+: Жан Моне” українськими науковцями був проведений аналіз та виконано систематизацію нормативно-правової бази Європейського простору вищої освіти; розглянуто історичні аспекти формування системи забезпечення якості вищої освіти в ЄС та розкрито особливості експертного супроводу забезпечення цієї якості у Європейському просторі вищої освіти [1, с. 34].

Вивчення методів дослідження (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) та дидактичних напрямів інтеграції (міждисциплінарна інтеграція, створення інтегративних курсів, інтеграція на рівні тем, розділів, понять у межах однієї дисципліни) дозволило сформулювати необхідність подальшого дослідження напрямку інтеграції, пов’язаного з упровадженням інтегративних дидактичних технологій у освітній процес закладів освіти [2, с. 138].

Постановка завдання. Метою цієї роботи є проаналізувати шляхи інтеграції професійної освітньої компоненти “Протипожежне водопостачання” до європейського освітнього простору, продемонструвати можливу їх реалізацію використанням інформаційних технологій та додержанням принципів та правил академічної доброчесності.

Виклад основного матеріалу. Однією з освітніх компонент професійного обов’язкового блоку навчального плану підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» є дисципліна «Протипожежне водопостачання». Робочою програмою та силабусом цієї дисципліни передбачено опанування знаннями та вміннями на лекціях, практичних заняттях та лабораторних роботах в аудиторіях, лабораторіях, на об’єктах, а з урахуванням сучасних умов, в он-лайн режимі на платформах ZOOM, Telegram, Viber. Формами поточного контролю є тестування [3, с.154], модульні контрольні роботи; а підсумкового контролю – курсовий проєкт, диференційний залік та екзамен. Кількість та різноманітність навчального матеріалу обумовлюють активне використання всіх відомих способів підвищення ефективності викладання та засвоєння дисципліни [4, с. 59].

Для підвищення якості вивчення дисципліни “Протипожежне водопостачання” був обраний шлях підвищення ефективності викладання та засвоєння дисципліни реалізацією принципу доступності всіх навчальних та методичних матеріалів, форм контролю та самоконтролю, а також інформації щодо результатів поточного контролю з прогнозуванням можливих підсумкових результатів [5, с. 62].

Доступність навчальних та методичних матеріалів реалізується:

– класичними способами: наявність підручників, практикумів, методичних вказівок для самостійного вивчення дисципліни, методичних рекомендацій для виконання курсового проєкту, контрольних та лабораторних робіт, робочих зошитів в загальній та електронній бібліотеці університету (<http://books.nuczu.edu.ua/load.php>) (рис.1);

– розміщення робочих програм, силабусів на сайті (<https://nuczu.edu.ua/ukr/osvita/osvitni-prohramy>) та у електронному репозитарії університету (<http://repositsc.nuczu.edu.ua/?locale=uk>);

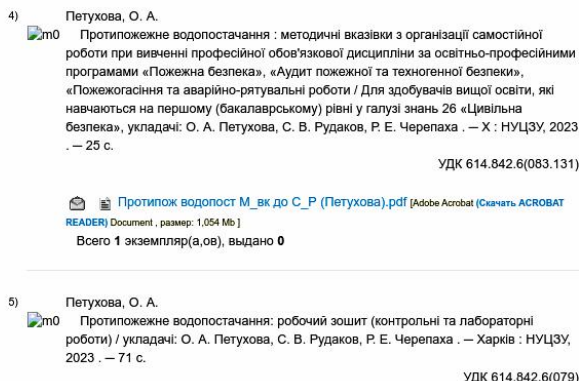

Рис. 1. Фрагмент сторінки результатів пошуку у електронній бібліотеці університету навчальної літератури в дисципліні “Протипожежне водопостачання”

– розміщення дистанційного курсу з дисципліни в системі дистанційного навчання "Moodle НУЦЗУ" (<http://moodle.nuczu.edu.ua/course/view.php?id=277>) з включенням до нього загальної бібліотеки курсу та бібліотеки за окремими розділами, планів занять, текстових та презентаційних матеріалів, фото- та відеосюжетів, тестових завдань з можливістю самоконтролю або контролю під керівництвом викладача [6, с. 24], навчально-тестових симуляторів [7, с. 82] та програмних комплексів за відповідними темами;

– доступність до електронних журналів (один варіант електронного журналу має посилання в дистанційному курсі, другий варіант – розміщений на сайті університету, має контроль доступу лише з особистого кабінету кожного учасника освітнього процесу та зв'язаний з розкладом занять), в яких зазначені види та теми занять у відповідності до робочої програми та силабусу дисципліни, поточні оцінки та бали, шкали оцінювання (рис. 2).

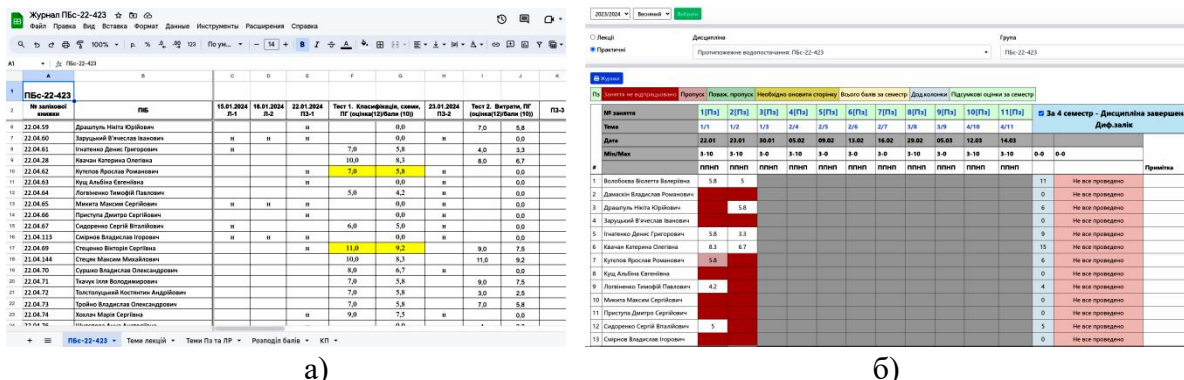

Рис. 2. Вигляд електронного журналу з дисципліни “Протипожежне водопостачання”: а) в дистанційному курсі; б) на сайті університету.

Важливим є використання програмного забезпечення, що має вільний доступ для користувачів, є простим для розуміння та не потребує особливих конфігурацій комп’ютерного обладнання. Одним з прикладів реалізації цього є

використання різних форм Google: документи, таблиці, презентації, тестування, які дозволяють здобувачам легко та якісно одержати різноманітний навчальний матеріал, спланувати навчальний час, відстежити особистий прогрес та якісно підготуватися до будь-якому типу контролю, що є запорукою підвищення якості підготовки фахівців не лише з дисципліни «Протипожежне водопостачання», а і будь-якої освітньої компоненти в галузі знань 26 «Цивільна безпека».

Висновки. Таким чином, в роботі проведено аналіз шляхів інтеграції професійної освітньої компоненти “Протипожежне водопостачання” до європейського освітнього простору, реалізація яких здійснюється ефективним використанням інформаційних технологій (доступні, прості та сучасні продукти) та додержанням принципів та правил академічної доброчесності (доступність до складових освітньої компоненти, можливість самооцінювання та прозорість кожного етапу навчання). Реалізація запропонованого підходу є ефективним напрямком у формуванні фахівців європейського рівня.

Список використаних джерел

1. Європейський простір вищої освіти: параметри якості та експертизи: навчальний посібник / Укладачі: Батечко Н.Г., Бульвінська О.І., Локшина О.І., Мосьпан Н.В., Проценко О.Б., Сисоєва С.О., Соколова І.В.; За ред. Сисоєвої С.О. – Київ, 2020. – 152 с. (<https://heqes.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Посібник-ЄПВО-параметри-якості-та-експертизи-1.pdf>)

2. Желанова В. Напрями реалізації стратегії інтеграції в сучасній освіті України. Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 94. 338 с. – С. 138-142. (http://eprints.zu.edu.ua/31346/1/Желанова%2036_НТН_94_20.pdf)

3. Снісар О.О., Осетрова Г.О., Кравців Р.В., Петухова О.А. Використання інформаційних технологій при підготовці фахівців пожежної справи. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12.05.2022 Львів: ЛДУБЖД, 2022. С. 154–156. (<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/15205>)

4. Петухова О.А., Горносталь С.А. Використання інформаційних технологій при викладанні спеціальних дисциплін. FREE AND OPEN SOURCE SOFTWARE: матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції, 22.11.2017 р. Харків, ХНУБтаА, 2017. С. 59. (<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/5352>)

5. Петухова О.А., Добринська В.Є., Кулеш Д.П. Способи підвищення ефективності навчання з наукового напрямку цивільна безпека. Безпека людини у сучасних умовах: матеріали ІХ Міжнародної науково-методичної конференції, Міжнародної наукової конференції EAS, 1-2.12.2022 р. Харків: НТУ «ХП», 2022. С. 61-63 (<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16422>)

6. Петухова О.А., Горносталь С.А., Осетрова Г.О., Снісар О.О. Аналіз безкоштовних платформ для створення тестів. FREE AND OPEN SOURCE SOFTWARE: матеріали XIII-ої міжнародної науково-практичної конференції,

16-18.11.2021 р. Харків: ХНУБтаА, 2021. С.24–25.
(<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/14089>)

7. Петухова О.А., Горносталя С.А. Навчально-тестовий симулятор «Випробування на водовіддачу водопровідних мереж». FREE AND OPEN SOURCE SOFTWARE: матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції, 22.11.2017 р. Харків, ХНУБтаА, 2017. С.82.
(<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/5351>)